

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

TADEJA GORŠE

**Analiza neverbalnih sredstev in govora pri voditeljici
Sveta na Kanalu A**

Diplomsko delo

Mentor:
izr. prof. dr. Hotimir Tivadar

Univerzitetni študijski program prve
stopnje: Slovenistika

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju izr. prof. dr. Hotimirju Tivadarju za pomoč in usmeritve pri pisanju diplomskega dela. Hvala tudi moji družini in fantu Mihi, ki so mi med študijem stali ob strani in me podpirali.

IZVLEČEK

Analiza neverbalnih sredstev in govora pri voditeljici Sveta na Kanalu A

V diplomskem delu sem se posvetila analizi neverbalnih sredstev, ki jih voditeljica uporablja pri vodenju oddaje, in besedilnofonetični analizi voditeljice. Analizirala sem 3 govorjena besedila, in sicer napovednik, uvodnik in intervju. Neverbalnih sredstev, ki izražajo napetost in živčnost, je več v pogovoru z gostjo v oddaji kot v napovedniku in uvodniku. Živčnost se izraža tudi v govoru, saj voditeljica uporablja mašila, medtem ko jih v napovedniku in uvodniku ni. Na rabo mašil vpliva tudi način govorjenja oziroma branja, saj voditeljica pri napovedniku in uvodniku bere s TV-bralnika, med intervjujem pa govori prosto z miselno pripravo, za pomoč ima oporne točke. Število poudarjenih besed se v napovedniku in uvodniku skoraj prekriva, medtem ko jih je v intervjuju odstotno manj glede na število vseh besed. Največ premorov je voditeljica naredila med intervjujem, najmanj pa med branjem napovednika, saj jih je na nekaterih pomembnih mestih izpustila. Povprečna hitrost njenega govora se giblje med 4,5 zl/s in 5,8 zl/s.

Ključne besede: neverbalna sredstva, govor, poudarki, premori, hitrost govora, informativna oddaja

ABSTRACT

Analysis of non-verbal elements and speech of a news presenter on the Svet program at Kanal A

The thesis focusses on the analysis of non-verbal elements and prosody used by a news presenter. Three spoken texts were analysed, i.e. the news preview, the introduction and the interview. The interview with the guest showed more non-verbal cues for tension and nervousness than the news preview and the introduction. The nervousness is also reflected in speech as the news presenter uses fillers, but she does not use them in the news preview or in the introduction. Moreover, the way of speaking or reading has an influence on the use of fillers as the news presenter reads the teleprompter during the news preview and the introduction, whereas she speaks freely with some mental preparation and key points noted down during the interview. The number of stressed words is similar both in the news preview and in the introduction. However, the percentage of stressed words in the interview is much lower. The highest number of pauses was made during the interview and the lowest during the

reading of the news preview as they were omitted in some important parts. The average speed of her speech ranges between 4.5 to 5.8 syllables per second.

Key words: non-verbal elements, speech, stress, pauses, speech rate, news program

KAZALO VSEBINE

1	Uvod	6
2	Razvoj govornjenih medijev	7
3	Medijski govor	9
4	Javno govorno nastopanje.....	11
5	Neverbalna komunikacija	13
5.1	Zvočni izraz (vokalna ekspresija)	14
5.2	Telesna drža	15
5.3	Govorica rok.....	15
5.4	Govorica oči.....	17
5.5	Zunanji videz.....	17
6	Parametri besedilne fonetike	18
6.1	Členitev s premori	19
6.2	Poudarjanje	19
6.3	Stavčna intonacija	20
6.4	Register	21
6.5	Hitrost govora	22
6.6	Barva.....	22
7	Opredelitev analiziranega gradiva (oddaja Svet na Kanalu A).....	23
7.1	Slušno-vidna podoba Sveta na Kanalu A	23
7.2	Predstavitev voditeljice N. L.....	24
8	Analiza neverbalnih sredstev voditeljice N. L.	25
8.1	Analiza neverbalnih sredstev voditeljice med intervjujem.....	25
8.2	Analiza neverbalnih sredstev voditeljice med napovednikom in uvodnikom	27
9	Primerjava analiziranih neverbalnih sredstev	28
10	Analiza govora voditeljice N. L.	32
10.1	Analiza poudarkov in premorov v intervjuju	32

10.2	Analiza poudarkov in premorov v napovedniku in uvodniku	35
10.2.1	Analiza poudarkov in premorov v napovedniku	35
10.2.2	Analiza poudarkov in premorov v uvodniku	36
10.2.3	Primerjava števila poudarkov in premorov v napovedniku, uvodniku in intervjuju	37
10.3	Analiza hitrosti govora	37
10.3.1	Analiza hitrosti govora v intervjuju	38
10.3.2	Analiza hitrosti govora v napovedniku in uvodniku	39
10.3.3	Primerjava hitrosti govora voditeljice v intervjuju, napovedniku in uvodniku ..	39
11	Povzetek	41
12	Viri in literatura	43
13	Priloga	46

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Primerjava neverbalnih sredstev voditeljice N. L. med uvodnikom in napovednikom ter intervjujem	30
Tabela 2:	Analiza števila poudarjenih besed in premorov v intervjuju	35
Tabela 3:	Analiza števila poudarjenih besed in premorov v napovedniku	36
Tabela 4:	Analiza števila poudarjenih besed in premorov v uvodniku	37
Tabela 5:	Primerjava števila poudarkov in premorov v napovedniku, uvodniku in intervjuju ..	37
Tabela 6:	Analiza hitrosti govora v intervjuju po odstavkih.....	38
Tabela 7:	Analiza povprečne hitrosti govora celotnega intervjuja	39
Tabela 8:	Analiza hitrosti govora v napovedniku in uvodniku	39
Tabela 9:	Primerjava hitrosti govora voditeljice v intervjuju, napovedniku in uvodniku	40

KAZALO SLIK

Slika 1:	Vizualna podoba studia.....	24
Slika 2:	Kretnja odprte dlani in pogled v zapiske	26
Slika 3:	Voditeljica med napovednikom.....	27
Slika 4:	Kretnja s katero je voditeljica dodatno poudarila povedano	28

Slika 5: Kretnja odprte dlani med intervjujem in uvodnikom	29
Slika 6: Premik listov med intervjujem in pred uvodnikom	30

1 Uvod

V diplomskem delu sem se ukvarjala z analizo neverbalnih sredstev in govora pri voditeljici v oddaji Svet na Kanalu A. Najprej sem se posvetila razvoju govorjenih medijev in nadaljevala s teoretično podlago za omenjeno analizo. Na začetku sem opredelila medijski govor in njegov razvoj skozi čas ter javno govorno nastopanje, saj vanj sodi tudi nastop na televiziji. V poglavju Neverbalna sredstva sem z vidika javnega govornega nastopanja teoretično predstavila in razložila pravilno držo telesa, mimiko, očesni stik, govor, gestiko, dotike, oblačenje in premikanje po prostoru, kar mi bo služilo kot osnova za analizo neverbalnih sredstev pri voditeljici. Opredelila sem osnovne parametre besedilne fonetike, ki jih je v Slovenski slovnici definiral Jože Toporišič, in z njihovo pomočjo analizirala govor voditeljice. Poleg tega sem analizirala tudi slušno-vidno (avdio-vizualno) podobo oddaje Svet na Kanalu A in voditeljico N. L. Za analizo neverbalnih sredstev in govora pri voditeljici N. L. sta bila iz video arhiva oddaj Svet izbrana dva posnetka oddaj, in sicer iz oddaj, ki sta bili predvajani 28. 7. 2016 in 11. 8. 2016. Iz prve oddaje sem analizirala neverbalna sredstva in govor voditeljice med intervjujem, iz drugega pa prav tako neverbalna sredstva in govor v napovedniku ter uvodniku. Različne dele oddaj sem analizirala, primerjala in ugotavljala razlike v neverbalni komunikaciji in govoru pri voditeljici N. L. v oddaji pri monologu (napovedovanje in povezovanje oddaje) in dialogu (z gostjo).

2 Razvoj govorjenih medijev

Govorjeni mediji so se na Slovenskem začeli razvijati predvsem po letu 1900, ko se je razširil tehnološki razvoj. Najprej se je razvil prenos govora na daljavo, sledil mu je še prenos slike. Prvi in še danes najbolj razširjen govorjeni medij je radio. Ta je na Slovenskem povezan z Marijem Osanom, ki je prvi poskusno oddajal že leta 1925 (Tivadar 2008: 27). Osana je z majhnim oddajnikom lastne konstrukcije oddajal na poštni direkciji. Po njegovi zaslugi je ljubljanska radijska postaja dobila srednjevalovni oddajnik z močjo 2,5 kW v Domžalah in tako se je lahko začelo poskusno oddajanje Radia Ljubljana, in sicer 1. septembra 1928. (Enciklopedija Slovenije 1999, 10. zv.: 42). Redni program Radia Ljubljana je potekal od 28. oktobra 1928 naprej. Radio Ljubljana se je z nastajanjem samostojne države preimenoval v Radio Slovenija in leta 1991 postal nacionalni radio v sklopu javnega zavoda Radiotelevizije Slovenija (Tivadar 2008: 27).

Enciklopedija Slovenije (1999) radio definira kot množično informativno, kulturno-umetniško, izobraževalno in kulturno-zabavno sredstvo, temelječe na brezžičnem prenosu zvoka na daljavo s pomočjo elektromagnetnih valov (Enciklopedija Slovenije 1999, 10. zv.: 41).

Prenosu govora na daljavo sta torej sledila prenos slike na daljavo in razvoj televizije, ki jo Enciklopedija Slovenije (1999) definira kot množični elektronski medij za širjenje informacij, izobraževanja, kulturno-umetniških in razvedrilnih vsebin, temelječ na sočasnem prenosu zvoka ter slike na daljavo. Televizija se je začela razvijati skoraj sočasno z radijem, natančneje po 1. svetovni vojni. Za začetnika televizije veljata P. Nipkow, ki je leta 1884 prvi izdelal mehansko napravo za prenos slike na daljavo, in A. A. Campbell - Swinton, ki je leta 1911 objavil teoretično osnovo elektronske televizije z uporabo katodne cevi v kameri in sprejemniku. Prvo celovito elektronsko televizijo pa je v ZDA leta 1932 objavil V. K. Zworykin. Prve televizijske postaje, ki so začele redno oddajati, so bile v Veliki Britaniji (1936), Nemčiji (1935), Franciji (1938) in ZDA (1941). V Sloveniji se je prvi oddajan javni poskusni televizijski program zgodil decembra 1957 v okviru mednarodnega sejma elektronike. To je bil tudi začetek delovanja Televizije Ljubljana, ki se je kasneje preimenovala v Televizijo Slovenija (vse po Enciklopedija Slovenije 1999, 13. zv.: 218–220).

V primerjavi z *Enciklopedijo Slovenije* pa *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (2014)¹ televiziji pripisuje štiri različne pomene:

televizija tudi televízia -e ž (î; í)

1. *prenašanje slik negibnih ali gibajočih se bitij, stvari skupaj z zvokom po radijskih valovih na daljavo: izum televizije / barvna televizija pri kateri so slike vidne v barvah; črno-bela televizija pri kateri so slike vidne v vseh odtenkih sive barve, od črne do bele; kabelska televizija pri kateri se slike in zvok prenašajo po kabelskem omrežju*

2. *televizijski sprejemnik: vključiti, pog. odpreti, prižgati televizijo*
• ekspr. rad sedi pred televizijo, pri televiziji rad gleda televizijski spored

3. *ed. sredstvo za tako prenašanje slik*

1. a) *namenjeno javnosti: tekmo bo prenašala televizija [TV]; tisk, radio in televizija / gledati kaj po televiziji / nastopati na televiziji*
2. b) *namenjeno samo določenemu uporabniku: industrijska televizija; uporaba televizije v bankah*
// dejavnost, vezana na to sredstvo: programska zasnova televizije; velik razmah televizije

4. *ustanova, ki se ukvarja s tako dejavnostjo: direktor televizije / ljubljanska televizija*

Prenos zvočnih sporočil na daljavo je v prvi polovici 20. stoletja sprva dosegel le precejšen del premožnejšega prebivalstva, kasneje, ko se je tehnika izpopolnila in so se sprejemniki pocenili, pa je postal dostopnejši tudi za ostalo prebivalstvo in s tem zabavno-kulturno, gospodarsko-politično in izobraževalno pomembnejši dejavnik. Radio je z nastankom televizije in interneta izgubil precejšen delež poslušalstva, saj tako ni več edini prenosnik informacij, novosti in zabave (Tivadar 2003: 284–285).

Sama menim, da ima radio še danes pomembno vlogo v govorjenih medijih, saj ga večina prebivalstva po mojem mnenju še vedno posluša, največkrat v avtu, na poti v službo ali šolo in iz nje, ko ima večina radijskih postaj na sporedu informativne oddaje, preko katerih se ljudje seznanijo z dogajanjem v Sloveniji in po svetu. Prav tako je radio še vedno pomemben zabavno-kulturni dejavnik, saj se na radiu velikokrat predvajajo zabavna glasba, ki jo ljudje radi poslušajo in jih na nek način lahko tudi sprosti ali zabava, razne pogovorne in ostale

¹ Vir: <http://fran.si/iskanje?View=1&Query=televizija> (Pridobljeno 4. 9. 2016)

prostočasne oddaje, ki niso nujno le za zabavo, ampak se lahko iz njih tudi marsikaj naučimo. Veliko vlogo ima radio tudi pri oglaševanju, saj lahko med dnevom na različnih radijskih postajah zasledimo ogromno reklamnih sporočil.

Kljub razvoju televizije je radio še danes prvi in najbolj razširjen govorni medij v Sloveniji (Tivadar 2008: 27).

3 Medijski govor

Proces oblikovanja enotnega pisnega in govornega slovenskega knjižnega jezika se je začel leta 1849, po sprejetju novih oblik, ki jih je uvedel F. Svetec v svoje članke in so bile posledica slovenskega narodnega gibanja in programa Zedinjena Slovenija Matije Majarja - Ziljskega. Zagovorniki novih oblik so bili poleg Svetca še Navratil, Levstik, F. Cegnar, Miklošič in Matej Cigale, ki je leta 1860 nove oblike že uvedel v državni zakonik. Nove oblike so bile tako uvedene v uradno slovenščino, ki je bila podlaga za kasnejše šolske knjige in s tem tudi za prevlado novih oblik kljub nekaterim začetnim nasprotovanjem Bleiweisovih *Novic* (Tivadar 2010: 37). S tem se je pojavila tudi težnja po ustreznem parlamentarnem jeziku, ki naj bi bil čim bolj podoben knjižnemu (pisnemu) in bi se ga bilo treba dobro naučiti. Vse te težnje so bile zapisane v *Novicah* leta 1861. Tega se je zavedal tudi Škrabec, saj je govorni jezik natančno preučeval in ga enakopravno vrednotil pisnemu. Škrabec je s svojimi mislimi in znanjem načrtoval pot sodobnim govornim medijem (Tivadar 2008: 26–27).

Pri utemeljevanju knjižnega jezika in njegove govorne izrazne podobe so torej pomembno vlogo imeli prav govorni mediji, najprej pisni (*Novice*, *Slovenija*, *Slovenski narod* ...), nato še govorni (radio in televizija). Z razvojem slednjih dveh pa se je slovenski govor razširil v širši javnosti (Tivadar 2008: 26–27).

Za kakovost razvoja govornega jezika so bili posredno odgovorni zaposleni na radiu ali televiziji, saj sta ta dva govorna medija najbolj vplivala na razvoj govornega jezika na Slovenskem. Delo napovedovalcev je bilo na začetku dano slavistom, ki so glede na svojo izobrazbo lahko skrbeli za ustrezen govor in oblikovali predvsem literarni in kulturni program. Na čelu Radia Ljubljana pa je bil profesor slovenist France Koblar, ki je kasneje postal programski direktor Radia. Na radiu so torej delali ljudje, ki so se zavedali pomembnosti govora in njegove vloge v medijih. V prvih desetletjih je bila večina radijskega

programa lektoriranega, branega, vnaprej pisno pripravljenega, kar pa se ni veliko razlikovalo od kasnejše razvite televizije, ki je prvemu mediju – radiu – odvzela kar nekaj zvestih poslušalcev in kjer so govorci brali z listov, kar je gledalcem dajalo vtis verodostojnosti. Kasneje se je radijski in televizijski jezik začel približevati govorjenemu, pomemben mejnik za to pa je začetek oddajanja oddaje Val 202 na drugem programu Radia Ljubljana (1972), saj so v ospredje prihajali aktualni dogodki in oddaje v živo. Posledica je bila sproščenost v govoru, čemur so od začetka mnogi nasprotovali, kasneje pa je večina to že zahtevala. Poleg sproščenosti je bila zaželeno tudi nebranost, čemur so sledili ter radijski in televizijski jezik sooblikovali različni pripomočki, predvsem na televiziji t. i. TV-bralnik (»trotlloben«), ki je govorcem omogočal gledanje v kamero in s tem bolj neverbalno komunikacijo. Konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let se je začel razcvet slovenskih govornih in govorno-slikovnih medijev, naraslo je število radijskih in televizijskih postaj, kar je vplivalo na podobo medijskega prostora. Napovedovalci so začeli izgubljati prestižnost med govorci in poslušalci ter postajali vse bolj le bralci, nekateri morda tudi voditelji različnih oddaj. Ob spremembi političnega sistema v začetku devetdesetih let pa so se morali slavisti in slovenisti umikati novinarjem, kar se dogaja še danes (Tivadar 2008: 27–29).

S prenašanjem v živo se je govorna podoba radia sproščala in postajala glasovno vse bolj raznolika. Sedaj prispevke pripravljajo novinarji, profesionalni govorci oziroma napovedovalci (spikerji) pa berejo predvsem tipično brana besedila, kot so poročila, literarne igre, eseji. Ne glede na to, da je besedilo dobro pripravljeno in do potankosti izdelano, pravilno artikulirano in prebrano, mora dajati vtis spontanosti. Pri izvedbi govorne oddaje, kot so poročila, sodelujejo tako novinarji kot tudi napovedovalci. Navadno je voditelj novinar, ki oblikuje oddajo skupaj z dvema napovedovalcema (po navadi moškim in žensko), v oddajo pa se vključujejo še dopisniki in komentatorji določenih področij (Tivadar 2003: 288–289).

Vse prej omenjeno je pripeljalo do stanja, da je danes v slovenskih medijih vse več nebranega govora. Izjema so najbolj gledane TV-oddaje, kot so TV-novice, kjer je v ospredju »igrano« branje, ko voditelji oddaj berejo s »TV-bobna«. Podobnega načela se poslužujejo tudi na radiu, s čimer se govor oblikuje samostojneje kot do sedaj (Tivadar: 2008: 29). Gre za t. i. govorno branje, ki opredeljuje predvsem način branja, ne pa tudi avtorja. Urednica Radia Slovenija Tatjana Pirc za to uporablja besedno zvezo »(ne)lastne zapisane misli«, kar naj bi izražalo predvsem namen govornika ustvariti naravno, prepričljivo, privlačno branje. Že prej sem omenila, da za govorno branje, ki daje vtis prostega govora, na televiziji uporabljajo TV-

bralnik, tega se poslužujejo tudi na javnih prireditvah, kjer poleg »bobna« uporabljajo še druge različne tehnične pripomočke, kot so prozorni LCD-ekrani in dlančniki, da dosežejo učinek govornega branja. Naravnost in primarnost sta na radiu in televiziji ter tudi v drugih spletnih govorjenih sporočilih postali pomemben dejavnik. Primer igranega branja, ko voditelj gleda v kamero, je zelo pogost pri osrednjih informativnih oddajah, saj želi z mimiko in ostalimi neverbalnimi sredstvi sporočilo narediti živo in se s tem odmakniti od pisnega jezika, čeprav ima vse, kar pove, zapisano. Namen igranja naravnega, sproščenega govora je predvsem biti blizu poslušalcem oziroma gledalcem. To se ne dogaja le na televiziji, ampak tudi na radiu, ko si želijo poslušalcem priti blizu celo fizično in umestijo radijsko postajo v središče mesta (Tivadar 2011: 492).

Zaradi težnje po naravnem, sproščenem govoru se lahko govorjeni jezik hitro popači in postane neprimeren za objavo v medijih, kar se lahko zgodi predvsem pri mlajših generacijah, ki po svoje sproščajo in opuščajo veljavna pravila izgovora z izgovorom, da mora biti jezik živ in aktualen. To se najhitreje zgodi tistim, ki jezika ne poznajo dobro in se pravil nikoli niso pošteno naučili. Take primere že lahko zasledimo na radijskih in televizijskih programih, kjer prevladuje komercializacija, ki ji ni mar za jezikovno pravilnost (Šeruga Prek, Antončič 2003: 12–13). Sama se z avtoricama strinjam, saj nekdo, ki nikoli ni usvojil pravil govorjenega knjižnega jezika, teh pravil sploh ne more upoštevati, ker jih ne pozna dobro. Kot sta avtorici v svojem delu omenili, je opuščanje pravil izgovora možno opaziti na komercialnih televizijah, kjer prevladuje težnja, da se s sproščenim govorom, ki ne upošteva vseh pravil izgovora, približajo poslušalcem oziroma gledalcem.

4 Javno govorno nastopanje²

Kot javno govorno nastopanje dojemamo govor pred večjo množico ljudi. V zavesti imamo, da je pred večjo množico ljudi treba govoriti knjižno oz. knjižno pogovorno. V današnjem času pa se velikokrat tudi na javnih nastopih oz. govorih dogaja ravno nasprotno. Tudi nastope na televiziji dojemamo kot javne nastope, vendar se ravno tam velikokrat zgodi, da se voditelj in gost pogovarjata v neknjižnem pogovornem jeziku. Prav tako se preko govornih položajev, ko naj bi govorili knjižno, povzdiguje narečne govore.

² Določene stvari, zajete v tem poglavju, smo obravnavali tudi pri seminarski nalogi pri predmetu Javno govorno nastopanje s psihološkega vidika (Gorše 2014).

Ko govorimo o javnem govoru, moramo imeti v mislih retoriko, kajti pri javnem govoru je treba upoštevati pravila retorike. Zelo pomembno je poudariti, da mora biti govorec odgovoren in spoštljiv do poslušalcev. Namen javnega govora je dober in časten, tak pa mora biti tudi retorik.

Retorika je veda o spretnosti besednega in nebesednega govora, ki je lahko povezana z gramatiko, logiko, poetiko in filozofijo (Jernejčič: 23–24). O retoriki je pisal že Aristotel, ki je retoriko opredelil kot »zmožnost teoretično dognati, kaj je v slehernem (primeru) potencialno prepričljivo« (Hribšek 2000: 92). Škarić je v svojem delu *Temeljci suvremenoga govorništva* zapisal, da kadar se govori javno, gre za retoriko, ki ima drugačna merila kot zasebni govor. Javni govorec navadno ne govori le v svojem imenu, ampak zastopa skupino ljudi, zato se mora še posebej potruditi, da bo njegov govor primeren, nanj se mora prej tudi pripraviti (Škarić 2000: 9).

V preteklosti je javno govorništvo veljalo za umetnost, saj so morali retoriki usvojiti pravila retorike in upoštevati različne smeri retoričnega nastopanja, tako je bilo tudi težje postati dober govornik. Danes je javno govorništvo skorajda razširjena oblika sporazumevanja, zato si javni govorniki, predvsem pa poslušalci želijo, da bi se na takih mestih govorilo smiselno, zanimivo in da bi poslušalci izvedeli kaj novega. Take umetnosti govora se je mogoče naučiti. Vsi dobri govorniki so naučeni in ne rojeni. Res je, da nekdo nekatere stvari usvoji prej kot kdo drug, pa vendar se je dobrega govorništva mogoče naučiti s trudom in voljo, kajti že star pregovor pravi: »Brez muje se še čevelj ne obuje« (Jernejčič: 23–24).

Kot sem že prej omenila, nastop na televiziji sodi med javno govorno nastopanje, prav tako tudi katerikoli drug nastop za medije, pa naj bo to televizija, radio ali časopis. Kot javno govorno nastopanje torej dojemamo različne situacije, kot so izjava za medije, ki jo posameznik poda, intervju ali pogovor na televiziji, radiu, sodelovanje na okrogli mizi, na tiskovni konferenci, govor na različnih prireditvah, svečanostih, nastop pred kolegi na fakulteti itd.

Že Aristotel je govorništvo razdelil na tri zvrsti, in sicer glede na to, koliko je poslušalcev govora:

- svetovalno govorništvo,
- sodno govorništvo,

- slavnostno govorništvo (Hribšek 2011: 102).

Njegovo teorijo so sprejeli tudi drugi in jo po svoje posodobili ali oblikovali. Tako je Jernejčič v svojem delu *Skrivnosti javnega nastopanja* (2012) opredelila najbolj znane tipe javnih govorov:

- pozdravni govor ali nagovor, ki se zgodi na začetku neke prireditve, ko govorec zaželi poslušalcem oz. sodelujočim dobrodošlico,
- slavnostni (osrednji) nagovor, ki je značilen za večje prireditve, ob določeni priložnosti, npr.: obletnica podjetja, ko zbrane nagovori direktor in velikokrat tudi osrednji gost iz vladnih vrst,
- sprejem nagrade oz. priznanja, zahvale, ko se zahvalijo za zaupanje, priznanje, potrditev svojega dela, podporo organizaciji, finančno podporo. (Jernejčič 2012: 217)

V svojem diplomskem delu bom kot javni govorni nastop obravnavala televizijski nastop voditeljice N. L., ki vodi oddajo Svet na Kanalu A. Osredotočila se bom na neverbalna sredstva, ki jih voditeljica med nastopom uporablja predvsem nezavedno, in govor, ki je v veliki večini bran.

5 Neverbalna komunikacija

Najbolj verjamemo temu, kar vidimo, in ne temu, kar slišimo. Tako je nebesedna komunikacija pomemben del komunikacije, ki poudari povedano ali pa izda, da se besede ne ujemajo z resničnim. Pri govorici telesa gre za nezavedno in podzvestno odzivanje na sporočila. Govorica telesa temelji na položaju, strukturi, telesni pripravljenosti in gibanju. Z njo lahko sporočamo več kot 700.000 znamenj (Jernejčič 2012: 38) in pomaga k boljšemu razumevanju sogovornika.

Nebesedna komunikacija je sestavljena iz vedenja telesa (drže, usmerjenosti in gibov telesa), mimike (čela, lic, brade, obrvi, ust), očesnega stika (pogleda, zenic, očesnih mišic), govora (hitrosti, ritma, jakosti, barve glasu, melodije, jasnosti, smeha, glasov brez verbalne vsebine), gestikulacije (govorice rok, velikih in malih kretenj), dotikov, oblačenja, vedenja v prostoru (intimnega, osebne, družbenega, območja telesna razdalje), vedenja v času (intimnega, osebne, družbenega in časa za srečanje), zunanje konteksta (zunanjih okoliščin med komuniciranjem) (Mauer: 2007: 19; povzeto po Brajša 1993). Telo torej pove veliko več kot

besede in ravno pred kamero je to še bolj izpostavljeno, saj si posnetek lahko ogledamo večkrat ali pa si ga zavrtimo v počasnem posnetku (Bradeško 2010: 59). Neverbalna sredstva imajo pri voditeljih različnih oddaj poleg besed resnično veliko vlogo, saj tak človek daje na ogled prav svojo osebnost. Med govorom posredno izdaja videnje samega sebe in ljudi v svoji okolici, saj skozi način nastopanja, mimike in kretnje njegova vidna in zvočna privlačnost dopolnjujeta mnenje o njegovi osebnosti (Mauer 2007: 21; povzeto po Thiele 1995: 47).

5.1 Zvočni izraz (vokalna ekspresija)

K vokalni ekspresiji spadajo melodika (višina glasu), dinamika (jakost glasu), ritmika (ritmičnost znaka), agogika (raba premorov, vzdih in vse, kar lahko oblikuje glas), tudi smeh, kolcanje, jok, tarnanje ali kašljanje, ki so močni dejavniki nebesedne komunikacije. Glas je identifikacijsko močno razpoznaven, saj poznamo moške, ženske, otroške glasove in glasove odraslih. Z glasom lahko izdamo svoja čustva, razpoloženje, z glasom lahko pojemo in kričimo, kjer gre celo za manipulacijo glasu (Mauer 2007: 24, povzeto po Južnič 1993).

Glas je poleg telesnih kretenj in vsebine močno orožje pri sporočanju in pridobivanju naklonjenosti občinstva (Bradeško 2010: 47), kar je zelo pomembno ravno na televiziji, da voditelji tudi s svojim glasom pripomorejo k večji gledanosti oddaje. Pri javnem govornem nastopanju je zelo pomembno, da govorimo dovolj jasno, da nas slišijo vsi prisotni, vendar ne tako glasno, da se že deremo, kajti večini občinstva to ni prijetno. Ko spremljamo oddaje po televiziji, lahko opazimo, da se pri npr. različnih informativnih oddajah v napovedniku voditelji že prav derejo, saj s tem želijo vplivati na nas, da jih poslušamo. Zelo pomembno je tudi, da govorimo jasno in razločno, kajti le tako nas bodo razumeli.

V poglavju Parametri besedilne fonetike sem zapisala nekaj besed tudi o premorih, ki so poleg poudarkov pri govorništvu zaželeni, saj lahko z njimi močno vplivamo na ljudi. Bradeško navaja primer premora po retoričnem vprašanju, po katerem bo občinstvo imelo nekaj časa za razmislek (*»Smo zato prehodili vso to pot?«*), dodaja, da se bodo naše in njihove misli ob ustreznih premorih prepletale in občinstvo nam bo vse bolj sledilo (Bradeško 2010: 47–51).

5.2 Telesna drža

Pri javnem nastopanju je pomembno, da je naša drža kar se da neprisiljena in naravna. V preteklosti so prisegali na pokončno, strumno, vojaško telesno držo, ki so jo želeli privzgojiti že otrokom. Kasneje, natančneje po 2. svetovni vojni pa je večina že privzela sproščeno držo. Za to so bile odgovorne predvsem spremembe družbenih razmer. Preveč sproščena drža ni dobra za hrbtenico, zato je drža, ki izžareva osebnost in je pokončna, a ne tako kot če bi imeli kol v hrbtenici, najboljša (Samide 2004: 224).

Skozi telesno držo izražamo svojo osebnost, zato je pomembno, da se pri nastopu držimo pokončno, saj to izžareva samozavest in ljudje bodo težko opazili našo živčnost.

Nestabilnost se izraža z gibanjem desno in levo, zato je dobro, da stojimo z enakomerno porazdeljeno težo na obeh nogah (Jernejčič 2012: 64–65). Prav tako naj bo pokončna drža govorca, ki sedi, njegova kolena pa naj bodo v zaprtem položaju. Neprimerno je, če govorec izteza noge od telesa in z njimi počne razne stvari pod mizo (Mauer 2007: 36; povzeto po Thiele 1995: 52). Seveda za prepričljiv nastop ni dovolj le trdno stati, ampak mora biti poleg telesne drža usklajeno še vse ostalo, kot so drža rok, govorica oči in še marsikaj, kar je razloženo v naslednjih podpoglavjih (Jernejčič 2012: 65).

5.3 Govorica rok

V preteklosti je veljalo, da govornik pri svojem nastopu ne sme uporabljati rok, vendar je bila to velika zmota, saj imajo roke zelo pomembno vlogo, kajti z njimi ustvarjamo energijo, z gibi dopolnjujemo misli in poudarjamo njihov pomen (Jernejčič 2012: 55). Roke so izredno pomembna prвина govornice telesa, saj zelo jasno izražajo dobrodošlico, naklonjenost, ravnodušnost, odločnost, zavračanje, jezo in podobna čustva. Z rokami lahko izrazimo naklonjenost, ko nekoga objamemo, objem samo nakažemo ali pa roko premaknemo v smeri sogovornika. Roke izražajo negotovost, kar se največkrat vidi pri ljudeh, ki roke skrivajo pod mizo, da bi prekrili nemir. Lahko izražajo tudi obrambo, ko jih prekrizamo na prsih, ali pa odločnost, če jih upremo v boke (Bradeško 2010: 53–55). Prekrižane roke na prsih v pogovoru pomenijo nestrinjanje s sogovornikom, zato je takrat nesmiselno nadaljevati in naštevati svoja mnenja in dokaze, čeprav vam sogovornik z besedami pritruje, saj je v njegovi govorici rok mogoče zaznati nestrinjanje z vami, in dejstvo je, da je telesna govorica bolj odkrita, kot so besede (Pease 2008: 94–95). Pri nastopanju je najbolje, da imajo tudi roke,

tako kot telesna drža, naravno držo oziroma da z njimi izražamo naravne kretnje, vendar ne krilimo na vse strani, ampak jih omejimo na gibanje med pasom in vratom. Pomembno je, da gibi rok niso prehitri in sunkoviti, saj bi to morda izdajalo napetost in živčnost. (Bradeško 2010: 53–55). Slednje lahko izražamo s ponavljajočimi se gibi, ki jih izvajamo s prsti in dlanjo. Primera za to sta vrtenje prstana in drgnjenje prsta ob dlan. Poleg omenjenih kretenj je neprimerno še kriljenje z rokama čez obraz in grizenje nohtov. Z uporabo rok pomagamo občinstvu in morebitnim sogovornikom, da si lažje predstavljajo vsebino in si jo lažje zapomnijo. Pozitivni kretnji rok sta na primer odprti dlani, ki ju držimo nad pasom in sta usmerjeni k poslušalcem, ter zravnani dlani, ki sta pravokotno usmerjeni k poslušalcem. Kretnje naj bodo smiselne in preudarne, kar pomeni, da z rokami ne krožimo kar tako (Jernejčič 2012: 44–64). Premiki rok naj se zaključijo istočasno kot obrazna mimika in zaključna misel. Neprimerne so pokroviteljske in napadalne kretnje (žuganje s prstom, kazanje s prstom) (Bradeško 2010: 55).

V informativnih oddajah z gosti je pogosta kretnja rokovanja med voditeljem in sogovornikom, ki naj bo dovolj trdna in močna, kar izraža pozdrav in obenem pripelje do roba osebne prostora, ki ga Pease razdeli na štiri območja:

- zaupno območje, ki ima polmer od 15 do 45 cm od telesa in je najpomembnejše, zato vanj dovolimo vstopiti zgolj tistim, s katerimi smo čustveno povezani;
- osebno območje, ki ima polmer od 46 cm do 1, 2 m od telesa, v taki razdalji stojimo na prijateljskih srečanjih;
- družabno območje, ki ima polmer od 120 cm do 360 cm od telesa, to razdaljo ohranjamo s tujci oziroma ljudmi, ki jih ne poznamo najbolje;
- javno območje, ki ima polmer nad 360 cm od telesa, v tej razdalji nam odgovarja, ko nastopamo pred večjo skupino ljudi (Pease 2008: 191–192).

Osebni prostor je na štiri območja razdelil tudi E. Hall:

- intimna razdalja, bližina sega do približno 60 cm,
- osebna razdalja sega do približno 100 cm,
- poslovna ali uradna razdalja sega do približno 200 cm,
- javna razdalja pa sega od približno 300 cm in naprej (Knežević 2005: 42).

Kneževič je v svojem delu z naslovom *Se znamo obnašati?* zapisala, da je prostor, ki obdaja vsakega posameznika posebej, nekakšen podaljšek telesa in je pomemben komunikacijski medij, saj odreja oddaljenost med posameznikom in drugimi. Ta krog se po njenem imenuje varnostni krog, podaljšek telesa ali uhajanje v prostor (Kneževič 2005: 42).

5.4 Govorica oči

Jernejčič v svojem delu z naslovom *Skrivnosti javnega nastopanja* piše, da je očesni stik eden najpomembnejših elementov pri nastopanju, saj še preden spregovorimo, ljudi najprej pogledamo. Oči so naše ogledalo in iz njih dobimo več kot 80 odstotkov informacij. Brez očesnega stika pogovor izgubi pomen in ne delujemo prepričljivi. Oči so zrcalo duše in v njih je mogoče prebrati različna znamenja, od potrditve, radosti, sreče do jeze, odpora, utrujenosti (Jernejčič 2012: 44–54).

V notranjosti očes imamo zenice, ki se ob prijetnih občutjih povečajo, ob neprijetnih pa pomanjšajo. Pri javnem nastopanju je zelo pomembno, da že na začetku gledamo naravnost v oči gledalcev oziroma poslušalcev.

Slab nastop si lahko pripišemo tedaj, ko bomo gledali v tla, strop, bodisi v uro na steni ali v predstavitev ter si med govorom mencali oči. Voditelji informativnih oddaj nastopajo pred kamero in pomembno je, da v kamero tudi gledajo ne glede na to, kaj se dogaja za kamero (Jernejčič 2012: 44–54).

Čeprav nasmeh ne sodi med govorico oči, bi na tem mestu dodala še, da je priporočljivo, da se voditelj informativnih oddaj vsaj malo nasmehne, pa čeprav bere tragične informacije, kar sicer deluje protislovno, toda če voditelji tega ne upoštevajo, ignorirajo učinek kamere. Z gledanjem v kamero vzpostavijo stik z gledalci in poslušalci in zelo neprimerno, celo nespoštljivo bi bilo, če bi njihov pogled uhajal drugam. Kadar imajo voditelji v gosteh sogovornika, se obrnejo k njemu in prav tako svoj pogled usmerijo vanj.

5.5 Zunanji videz

Zunanji videz večinoma oblikujemo sami po svojem okusu. Če vemo, da bomo nastopili pred kamero ali pred večjo množico ljudi, temu primerno uredimo tudi svoj videz. Seveda je odvisno, ali bomo nastopili na neki javni prireditvi, ki je športno obarvana, ali pa na prireditvi

s kulturnim pridihom. Zunanji videz je torej odvisen od tega, kje nastopamo in pred kakšno množico.

Največ pozornosti se posveča predvsem oblačenju. Pri nastopu na televiziji morajo biti voditelji ali gostje pozorni na barvo in vzorec oblačila. Treba je paziti, da se barva oblačil ne bo zlila z ozadjem, zato odsvetujejo belo barvo, sploh če gre za studijsko snemanje, kjer je ozadje belo. Poleg bele barve niso zaželenе kontrastne barve oblek, saj otežijo izbiro prave svetlobe. Najbolj priporočljive so pastelne barve brez vzorcev (Jernejčič 2007: 74–86). Glede na to, da bom v analizi obravnavala voditeljico N. L., bom več pozornosti namenila ženski obleki, ki mora poudariti profesionalnost in strokovnost. Iz družabnih medijev sem izvedela, da ima voditeljica za svoje nastope na televiziji svojo stilistko, ki ji izbira oblačila in obutev.

Pri ženskah je zaželeno, da v oblačenje vnesejo nekaj ženskosti in upoštevajo modne smernice ter da oblačila prilagodijo svojim letom, a morajo oblačilo tudi znati nositi. Ženska mora torej delovati uglašeno in odgovorno. Suknjič ima lahko odpet, a je pri nastopu bolje, da je zapet. Ženske bluze naj ne bodo preveč prozorne in oprijete, prav tako obleke brez rokav ne delujejo profesionalno. K zunanjemu videzu poleg obleke sodijo tudi čevlji, ki naj bodo spredaj zaprti, zato sandali in natikači ne pridejo v poštev. Prav tako niso primerni škornji (Jernejčič 2012: 83–85).

Glede na prebrane priročnike o javnem govornem nastopanju lahko rečem, da je zunanji videz zelo pomemben in ga morajo javni govorci in govorke do neke mere upoštevati, saj s tem izkazujejo profesionalnost, smisel za estetiko in modo, s čimer lahko vplivajo tudi na druge.

6 Parametri besedilne fonetike

Besedilna fonetika je po Toporišiču omejena na fonetiko povedi, to so enote besedila, ki jih v pisavi zaznamujemo s končnimi ločili (navadno s piko, vprašajem in klicajem), v govoru pa z značilnimi intonacijskimi zaključki (Toporišič 2004: 533–34).

Ker bom v enem od naslednjih poglavjih analizirala tudi govor voditeljice N. L., bom za to potrebovala teoretično podlago, ki sem jo v večini poiskala v Slovenski slovnici. Toporišič je besedilno fonetiko razdelil na 6 parametrov (Toporišič 2004: 534). Tudi jaz bom na podlagi teh parametrov analizirala govor voditeljice N. L.

Parametri besedilne fonetike po Toporišiču:

1. strnjenost oz. razčlenjenost besedila s premori: členitev ali segmentacija s premori;
2. jakostna izoblikovanost posameznih s premori razčlenjenih delov besedila (tudi razmerje enih takih delov nasproti drugim): naglas in poudarjanje;
3. podoba tonskega poteka v delih besedila: stavčna intonacija;
4. relativna višinska lega tonских potekov: register;
5. relativna dolžina trajanja posameznih enot besedila: trajanje;
6. tipična obarvanost glasovja: barva (Toporišič 2004: 534).

6.1 Členitev s premori

Členitev s premori je za govorjenje zelo pomembna, saj primerna členitev dela sporočilo pregledno in jasno, medtem ko ga neprimerna členitev dela zapletenega in včasih celo nepravilnega. Tako kot v pisavi stavimo ločila, v normalnem govoru naredimo premor. Predvsem velja to za konec povedi, za meje med posameznimi stavki iste povedi (v priredju in podredju je ločilo vejica, v soledju pa tudi podpičje), za meje med spremnim stavkom in dobesednim navedkom premege govora (Toporišič 2004: 537–540). Po Toporišiču je premor stavnofonetični pojav, ko se govorna veriga na določenih mestih pretrga (Toporišič 1992: 213). Tudi K. Podbevšek navaja, da obstajajo logična mesta za premore, kot so na koncu povedi, na koncu stavkov zložene povedi in tako dalje. Poleg logičnih mest za premore navaja še nelogičen premor, ki se pojavi znotraj naslonskega niza, med prilastkom in odnosnico (Podbevšek 2006: 104–109).

Premori so torej zaznamovani z različnimi ločili, različna pa je tudi njihova dolžina. Na splošno velja pravilo, da so premori tem daljši, čim bolj redno se pojavljajo v besedilih, primer za to je med različnimi povedmi. Dolžina premorov je odvisna predvsem od vrste povedi, ki je lahko pripovedna, vprašalna, vzklična, zložena, nezložena (Toporišič 2004: 539).

6.2 Poudarjanje

Poudarek nosi informacijo o tem, kateri del govorčevega sporočila je najpomembnejši, tako vsebinsko kot tudi čustveno. Stavčno poudarjanje je poleg intonacije glavno sredstvo hierarhičnega strukturiranja besed v svetu (Petek 2014: 152). Poleg normalno naglašanih

besed se v stavku lahko pojavijo tudi oslajljeno naglašene besede, ki jih čutimo zaradi manj pomembne vloge v besednih zvezah. Kot oslajljeno naglašene besedne zveze čutimo predvsem leve prilastke, samostalnike in prislove, ki imajo prilastek na desni strani, ter izraze ob določilu mere. Oslajljena naglašenost se lahko stopnjuje do te mere, da prvotno naglašena beseda postane onenaglašena, kar se zgodi v pozdravih, kot so *dober dán*, *lahko nóč*, in v stalnih besednih zvezah v ogovoru (*stara máma*). Naglašenost pa se lahko poveča do te mere, da pride do poudarnosti. Po Toporišiču ločimo 4 stopnje jakostne izrazitosti: nenaglašenost, oslajljeno naglašenost, neoslajljeno ali normalno naglašenost in poudarjeno naglašenost (to imenujemo poudarjenost) (Toporišič 540–541). Kontrastne razlike glasnosti v stavku tvorijo stavčni poudarek, tako da je beseda ali besedna zveza, ki je v stavku najglasnejša, tudi pomensko najpomembnejša (Petek 2014: 153).

6.3 Stavčna intonacija

Toporišič v Slovenski slovnici (2004) stavčno intonacijo opredeli kot značilno podobo tonskega poteka v edinem segmentu ali v vsakem segmentu večsegmentne povedi, tonski potek pa kot ton, ki ga s spreminjajočimi se števili nihajev v določeni časovni enoti tvorijo glasilke. Nadalje piše, da ga imajo vsi zvoneči soglasniki, najmirnejši pa je pri samoglasnikih in zvočnikih j, v, m in n; pri r in l. Bolj razčlenjen je pri zvonečih nezvočnikih (Toporišič 2004: 543–5449). Tipične oblike stavčne intonacije so intonemi, ki so kakor fonemi pomensko razločevalni v smislu, da nam povedo, ali je poved pripovedna, velelna, želelna, vprašalna ali vzklična. Ogrodje stavčne intonacije so naglašeni zlogi, nenaglašeni pa v primeru, če so poudarjeni. Glava intonacije se tako začne z zlogom, na katerem je težišče, ki ga glede na intonacijo imenujemo intonacijsko težišče. Težišču sledi rep glave, ki sestoji iz ponaglasnega zložja ali iz zložja in celih taktov. Če ni ničesar od omenjenega, pa vlogo repa opravlja zadnji del zloga, v katerem je intonacijsko težišče. Intonacijske glave imajo posebna imena glede na tipično razmerje težišča in repa in mesta segmenta: kadenca, antikadenca in polkadenca. Prvi dve sta končni glavi, ki ju zaznamujemo s končnim ločilom (s piko, vprašajem, klicajem), zadnja pa je nekončna intonacijska glava, ki jo zaznamujemo z nekončnimi ločili (z vejico, podpičjem, dvopičjem; v vrinjenih stavkih s klicajem ali vprašajem) (Toporišič 2004: 544–548). Kadenca (↓) je vedno padajoča, medtem ko je antikadenca (↑) naraščajoča. Polkadenca (↘, ↗) je torej nekončna glava intonacije, ki jo zaznamujemo z nekončnimi ločili in jo uporabljamo pri vseh nekončnih segmentih. S polkadenco se končuje nekončna intonacija, medtem ko se s kadenco končuje končna

pripovedna intonacija, z antikadenco pa vprašalna intonacija, ki se lahko konča tudi kadenčno. Vprašalna intonacija, ki se končuje z antikadenco, se lahko uporablja zgolj v vprašalnih povedih z vprašalnico ali ko jo lahko izpustimo (*Ali si jo videl?* ↑) in v primeru ponavljalnega vprašanja z zaimensko vprašalnico (*Kje si doma?* ↓ *V Kotu.* ↓ *Kje?* ↑). Dopolnjevalne vprašalne povedi z zaimensko vprašalnico pa se končujejo s kadenco, kar pomeni, da imajo pripovedno intonacijo (Toporišič 2004: 550–552).

6.4 Register

Register je relativni tonski položaj stavčne intonacije. Pri navadnem govorjenju običajno uporabljamo srednji tonski pas svojega govornega tonskega območja (moški: tenor, bas, bariton; ženske: sopran, mezzosopran, alt). Na dnu srednjega pasu se končajo pripovedne kadence, višje pa prehajamo pri posebnem poudarjanju. V svojem tonskem območju govorimo najlažje in tudi najdalj, ker govorimo brez pretiranega truda. Redko uporabljamo zgornje tonsko območje, če ga, je to navadno pri govoru z otrokom, ko govorimo »po otročje«, ali ko k sebi vabimo žival. V zgornje tonsko območje lahko preidimo tudi zaradi treme ali nervoze pred pomembnim javnim govornim nastopom. Zgornje tonsko območje nam omejuje svobodo v rabi jasnih intonacijskih potekov in naš glas naredi neprijeten, kar negativno vpliva na poslušalce. Iz svojega tonskega območja lahko preidemo tudi v nižji register, predvsem pri zaporednih prirednih sestavinah, kar je sicer primerno. Navadno z znižanim registrom zaznamujemo tudi vrinjene stavke in stavke, izgovorjene v jezi. Oba, zvišan in znižan register, sta čustveno obarvana. Registra, z izjemo vrinjenih stavkov, ne zaznamujemo z ločili, ampak se znižani in zvišani register ubesedujeta v spremnem stavku ob premem govoru ali v opisu govorjenja oseb (vse po Toporišič 2004: 553).

Drugače kot Toporišič pa register razume S. Kromar, ki ga razume kot tonsko višino, na kateri se začne tonska enota. S pojmom tonski zaključek poimenuje končno tonsko višino. Po njenem mnenju se register in tonski zaključek lahko realizirata v visoki, nizki ali srednji legi. Različne povezave tonskih višin pa imajo tudi različne besedilne vloge (Petek 2004: 155; povzeto po Kromar 2008).

6.5 Hitrost govora

Podbevšek v svojem delu z naslovom *Govorna interpretacija literarnih besedil* navaja, da je hitrost govora neopazna, če je pravilna, in da je odvisna od trajanja glasov, od načina povezovanja glasov, od števila samoglasnikov v besedi, od naglašenosti besede, od dolžine stavkov, od glasnosti in od količine informacij. Pomembno je poudariti, da fonetika meri dva tipa hitrosti, in sicer tempo govora (TG), ki pomeni število zlogov na sekundo, upoštevajoč tudi premore, in tempo artikulacije (TA), ki pomeni število zlogov v sekundi brez upoštevanja premorov. Normalna govorna hitrost je od 4 do 7 zlogov na sekundo (Podbevšek 2006: 116–117; povzeto po Škarić 1991). Tivadar meni, da je ta hitrost govora sorazmerno počasna, na kar vpliva izrazita artikuliranost, ki je v medijskem govoru še danes dobro ohranjena, še izrazitejša pa je bila v 19. stoletju (Tivadar 2016: 115). Toporišič je v *Slovenski slovnici* o hitrosti govora zapisal, da ljudje govorimo različno hitro in da je težko presoditi, kdo govori (pre)hitro, normalno ali (pre)počasi, vendar se kljub temu priporoča normalna hitrost, saj tako lepše in bolj razumljivo izgovarjamo, kar je dobro tudi za poslušalce. Hitrost govora se razlikuje tudi glede na pomembnost sporočila, saj jedro stavka navadno izgovorimo počasneje kot preostali del. Hitrost govora je odvisna še od naslovnika, čustvene obarvanosti tematike, razpoloženja in temperamenta govorečega (Toporišič 2004: 553–554).

6.6 Barva

Toporišič je v *Slovenski slovnici* zapisal, da je barva glasu »stavčno fonetično barvanje zvočnega gradiva povedi (in sploh besedila) in je posledica spremembe odzvočnega prostora v ustih«. Omenja normalno barvanje, ki ne zbuja posebne pozornosti, in negativno barvanje, kot je nosljanje (Toporišič 2004: 554). Na podlagi spektralne analize pa Škarić ločuje barvo govornega sloja fonemov in govornega sloja glasu, iz česar izhaja skupna barva govora. Navaja, da ljudi prepoznamo prav po barvi glasu, in da je ta prozodijski element najpomembnejši med različnimi fonemi. Ljudje imamo stalno barvo glasu in spremenljivo sestavino barve glasu, s katero lahko oponašamo glasove drugih ljudi, naravne in umetne zvoke (Podbevšek 2006: 118; povzeto po Škarić 1991: 291). V *Enciklopediji slovenskega jezika* pa je barvanje glasovja opredeljeno kot tipično zvenenje glasovja in zmožnost tipičnih stavčnofonetičnih pojavov spravljati se v poseben, nenaraven zven in podobno: npr. z nosljanjem, napenjanjem govoril, mlahavostjo govornih ploskev, z zaporo nosnega odzvočnega prostora, z nenaravno dvignjeno ali znižano intonacijo, s čustvenim zvenom,

površnim ali prehitrim/prepočasnim izgovorom in podobno (Toporišič 1992: 5).

7 Opredelitev analiziranega gradiva (oddaja Svet na Kanalu A)

Svet na Kanalu A je informativna oddaja, ki je na sporedu vsak delavnik ob 18. uri. Svet so torej prva večerna poročila slovenskih televizij. Prva oddaja je bila na sporedu 5. februarja 2007. V oddaji prikazujejo novice dneva na neposreden in vsebinsko pester način. Velik poudarek dajo na grafično zasnovo, saj podajanje novic iz studia poteka z interaktivnim zaslonom na dotik. Oddajo je možno spremljati na televiziji, spletu, prek mobilne spletne strani m.24ur.com ali aplikacije za pametne naprave in na www.voyo.si, kjer je tudi arhiv preteklih oddaj. Ustvarjalci svoje občinstvo o aktualnem dogajanju v Sloveniji in po svetu obveščajo tudi prek družabnih omrežij.³ Voditelja oddaje sta Gregor Trebušak in Nuša Lesar.

V nadaljevanju diplomskega dela bom voditeljico N. L. analizirala z vidika neverbalnih sredstev, ki jih uporablja med vodenjem informativne oddaje, in besedilne fonetike. Za analizo sem izbrala dve oddaji. Iz prve bom analizirala neverbalna sredstva in govor voditeljice med pogovorom z gostjo v studiu, iz druge pa prav tako neverbalna sredstva in govor v napovedniku in uvodniku. Posnetka sem našla na spletni strani www.voyo.si, vendar ju ni bilo mogoče sneti z interneta. Tako sem se odločila, da pišem uredništvu Sveta, kjer so se na mojo prošnjo pozitivno odzvali še isti dan in mi omenjena posnetka v nekaj dneh poslali.

7.1 Slušno-vidna podoba Sveta na Kanalu A

Svet na Kanalu A se prične z značilno glasbo informativnih oddaj, ki se stopnjuje in s tem privabi gledalce pred televizijski zaslon. Prvih deset sekund dinamične glasbe se na zaslonu pojavijo napisane teme, ki jih bodo v oddaji natančneje predstavili. Studio je v rdeči barvi, ki je zelo vpadljiva, z dodanimi odtenki sive in bele. Opaziti je, da so z odtenki sive in bele predstavljeni kontinenti Sveta.

³ Vir: http://pro-plus.si/slo/pro_plus/ustvarjalci/svet (Dostop 10. 8. 2016)

Slika 1: Vizualna podoba studia

Glasba, ki sledi po napovedniku, je veliko bolj glasna od voditeljičinega govora. Voditeljica stoji za valovitim sivim pultom, ki ji sega nad bok. Na pultu ima položene papirje, ki so ji verjetno v pomoč pri vodenju oddaje. V ozadju lahko opazimo večji zaslon, na katerem gledalci lahko spremljamo novico, o kateri govori voditeljica. Glede na to, da bom za analizo uporabila dve oddaji, je voditeljica v vsaki oblečena drugače. V prvi oddaji je voditeljica oblečena v obleko nežno roza barve, za popestritev obleke ima še dodatke v zlati barvi. V drugi oddaji, ki sem jo analizirala, pa je voditeljica oblečena v obleko, ki je v črni in beli barvi. Voditeljica in prav tako gostje roke velikokrat položijo na pult. Višina pulta v osrednjem delu, kjer stojita voditeljica in morebitni gost, je višja od preostalega dela. Voditeljica navadno gleda naravnost v kamero in tudi kamera zajema zgolj njo. V posameznih delih kamera zajame celoten studio, tako da vidimo voditeljico in ves pult. Med intervjujem voditeljice in gostje v studiu kamera zajame govorečo osebo, velikokrat pa tudi obe sodelujoči.

7.2 Predstavitev voditeljice N. L.

N. L. se je rodila 24. decembra 1986 v Ljubljani. Prav letos je diplomirala na Fakulteti za farmacijo, kjer je študirala laboratorijsko biomedicino. Prihaja iz Ribnice, kjer je živila do svojega 29. leta, sedaj pa že nekaj mesecev živi v Ljubljani. Delo v medijih opravlja od leta 2007, ko je začela delati na lokalnem Radiu Urban, od leta 2009 pa dela na Svetu, kjer je informativno oddajo Svet sprva vodila skupaj z Urošem Slakom, kasneje pa sama in jo vodi še danes.⁴

⁴ Vir: Pogovor preko družabnega omrežja Facebook z Nušo Lesar (27. 7. 2016)

8 Analiza neverbalnih sredstev voditeljice N. L.

V tem poglavju bom z vidika nebesednih sredstev, ki sem jih opisala zgoraj, analizirala voditeljico Sveta N. L. v napovedniku in uvodniku ter v pogovoru z gostjo v studiu. Nekaj besed bom namenila tudi neverbalni komunikaciji gostje v studiu.

8.1 Analiza neverbalnih sredstev voditeljice med intervjujem

Voditeljica dobi gostjo v studiu na temo nasilja v družini. Po prispevku, ki si ga gledalci lahko pogledamo, kamera posname voditeljico in tudi gostjo v studiu. Voditeljica je najprej obrnjena rahlo v svojo desno stran, tako da gleda v kamero, ob napovedi gostje pa se obrne proti njej, kar velja za odprti položaj, in jo pogleda. Tako so dani pogoji za medsebojno sporazumevanje, saj je med sogovornicama vzpostavljen očesni stik. Voditeljica ima najprej na obrazu rahel nasmešek, ki se v nadaljevanju izgubi in njen izraz na obrazu postane resnejši, kar je primerno temi, ki jo s sogovornico obravnavata. Podobno se zgodi z njenim govorom, ki iz višjega tona preide v nižji. Na splošno pa je njen govor razumljiv. Nato svoj pogled usmeri v liste na pultu. Drža voditeljice je skozi celoten pogovor primerna, saj je vzravnan. V desni roki ves čas pogovora drži kemični svinčnik, kar ni najbolj zaželeno, saj si med pogovorom ničesar ne zapisuje, zato kemični svinčnik pravzaprav ni potreben. Opazimo lahko, da nekajkrat kemični svinčnik celo rahlo premika, kar bi lahko nakazovalo na živčnost. Lahko pa kemični svinčnik v roki drži iz razloga, da ji preprečuje uhajanje rok k nepotrebnim kretnjam. Med prvim vprašanjem gostjo gleda v oči, vendar večkrat pogleda tudi v svoje liste, odložene na pultu. Lahko opazimo pozitivno kretnjo rok, ko sta dlani pravokotno usmerjeni k sogovornici. Med zastavljanjem vprašanj voditeljica večkrat dvigne roke od pulta in naredi odprte dlani, kar je prav tako pozitivna kretnja, saj s kretnjo dodatno poudari vprašanje. Ko gostja odgovarja na voditeljičino vprašanje, ji ta z glavo prikimava, s čimer izraža strinjanje. Voditeljica svoj pogled spet usmeri v zapiske in se jih dotakne. Na posnetku lahko opazimo, da voditeljica večkrat s palcem drgne ob kazalec, kar bi lahko razumeli kot napetost ali živčnost, vendar menim, da gre zgolj za spontano kretnjo, ki nima nobene povezave z živčnostjo. Voditeljica torej veliko uporablja kretnje rok, ena izmed teh je tudi premik pravokotno usmerjenih dlani proti sogovornici z leve proti desni, medtem ko govori o stopnjevanju kaznovanja, pri tem je ta kretnja po mojem mnenju primerno uporabljena. Kasneje voditeljica kemični svinčnik odloži in obe roki položi na pult, vendar jih hitro spet sklene in prst desne roke drgne ob prste leve roke, kjer bi lahko šlo za spontano kretnjo, lahko pa spet pomislimo na negotovost ali morebitno živčnost, kajti ponavljajoči se gibi naj bi

izražali prav negotovost in tremo. Med celotnim pogovorom z gostjo v studiu voditeljica enkrat zelo očitno pogleda v kamero na desni strani, drugače pa je njen pogled usmerjen v gostjo, kar je tudi najbolj primerno, saj tako izkazuje zanimanje. Na koncu pogovora in med zahvalo gostji za udeležbo v studiu spet preloži papirje in kemični svinčnik ter naredi kretnjo odprte dlani, usmerjene v sogovornico.

Slika 2: Kretnja odprte dlani in pogled v zapiske

K neverbalnim sredstvom spada tudi zunanji videz. Voditeljico bi pohvalila, ker je primerno oblečena za nastop na televiziji, sploh za mesto, ki ga ima kot voditeljica informativne oddaje. Njena obleka je v pastelni roza barvi, ki jo popestrijo dodatki zlate barve. Glede na to, da je voditeljica še mlada, je zelo pomembno, da se njena obleka prilagaja tudi starosti oziroma mladosti. Obleka ne razkriva preveč, vendar poudari ženskost, kar je primerno. Prav tako so primerni njeni čevlji, saj se z obleko lepo ujemajo in so spredaj zaprti.

Kot sem že omenila, bom nekaj besed namenila tudi neverbalnim sredstvom gostje v studiu, ki je bila K. B. S. s Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij. Tako kot voditeljica tudi gostja na začetku pogovora, ko jo voditeljica pozdravi, pogleda v kamero na svoji levi strani, saj tako naveže stik z gledalci pred malimi zasloni. Kasneje svoj pogled usmeri v voditeljico in tudi ona zavzame odprt položaj. Njene roke so sklenjene na pultu, s čimer izraža samozavestnost in pripravljenost na pogovor. Ko K. B. S. našteva nekatere stvari, hkrati uporabi tudi kretnjo rok, s čimer dodatno poudari naštevanje. Kretnje rok največkrat uporabi, da povedano še podkrepi. Njen zunanji videz je načeloma urejen, morda je le malo preveč izrazit njen dekolte na majici.

8.2 Analiza neverbalnih sredstev voditeljice med napovednikom in uvodnikom

Voditeljica na začetku napovednika zavzema odprto držo, saj je usmerjena naravnost v kamero. Na obrazu ima nasmeh, ki na gledalce deluje pozitivno in sproščujoče.

Slika 3: Voditeljica med napovednikom

Med napovedjo obravnavanih novic voditeljice ne vidimo več, saj nam takrat na ogled ponujajo kratke izseke, kaj vse bo v nadaljevanju predstavljeno. Po koncu napovednika nam kamera spet pokaže voditeljico skupaj s celotnim studiem in vidimo lahko, da se voditeljica s svoje leve strani premakne proti desni strani pulta in si pripravi na pultu odložene liste. Njena drža je še vedno pokončna in odprta, prav tako ima še vedno nasmeh na obrazu, kar je verjetno pogojeno tudi z novico, ki jo napoveduje, saj je ta pozitivna. Voditeljica uporabi kretnjo odprtih dlani, usmerjeno h gledalcem, ki velja za pozitivno kretnjo, z njo pa dodatno poudari pomemben del novice. Tej kretnji sledi kretnja, ko ima roki dvignjeni v višini prsi in dlani sklenjeni. Po napovedi vesele novice za vso Slovenijo s ploskom sklence dlani skupaj in jih položi na pult, kar bi lahko umestili v kretnjo trenja dlani, ki pomeni obetanje nečesa dobrega, in novica, o kateri voditeljica govori, je resnično dobra, tako da je kretnja popolnoma smiselna. Tudi v tem posnetku voditeljica nekajkrat premakne svoje zapiske po pultu, vendar to ni moteče. Ko govori o »krčih v trebuhu«, to nakaže še s kretnjo, da dodatno pojasni povedano.

Slika 4: Kretnja, s katero je voditeljica dodatno poudarila povedano

Med izgovorom besede zveze »kot še nikoli« voditeljica rahlo zamaja z glavo, saj tako nezavedno poudari besedno zvezo. Opazimo lahko tudi rahel dvig leve rame, ki je po mojem mnenju prav tako nezaveden in je popolnoma nemoteč, saj tudi s to kretnjo zgolj poudari povedano. Ko napove ogled prispevka, v kamero usmeri odprto dlan, saj tako sporoča, da nas vabi k ogledu in da je prispevek namenjen gledalcem, ki so pred malimi zasloni.

V njenem govoru se čuti, da je vesela in srečna hkrati, zato so njeni toni malenkost višji kot običajno, kar pa tudi na gledalce deluje pozitivno. Voditeljičin zunanji videz je urejen, saj je oblečena popolnoma primerno vodenju informativne oddaje. Črna in bela barva se lepo ujemata z ozadjem studia, ki je v večini rdeče barve. Spet ima obute čevlje, ki so spredaj zaprti in so primerni za tak položaj. Voditeljičin pogled je ves čas usmerjen naravnost v kamero, torej naravnost v nas, gledalce. Le enkrat se zgodi, da voditeljica med govorom rahlo pogleda v svojo desno stran in tja obrne tudi glavo, vendar tudi to ne deluje moteče in je verjetno narejeno nezavedno.

9 Primerjava analiziranih neverbalnih sredstev

V tem poglavju bom med seboj primerjala neverbalna sredstva voditeljice N. L., ki jih je uporabila med pogovorom z gostjo v oddaji in med napovednikom ter napovedjo prvega prispevka. Primerjavo bom naredila na ravni zvočnega izraza, telesne drže, govorice oči, govorice rok, položaja glave, uporabe pripomočkov in zunanjega videza.

Glas govorke je v obeh primerih primeren, dovolj glasen in razumljiv. Na posnetkih se vseeno opazi manjša razlika v glasu, saj je v prvem posnetku voditeljičin glas nižji kot v drugem, ko je voditeljica zelo vesela, kar se izraža tudi v njem glasu.

Njena telesna drža je v obeh primerih primerna, saj zavzema odprt položaj, torej je usmerjena naravnost k sogovorniku ali pa naravnost v kamero. V prvem posnetku je na začetku sicer obrnjena rahlo v desno stran proti kameri, torej ni usmerjena k sogovornici, kar pa je primerno, saj se je usmerila tja, kjer je bila kamera, ki jo je snemala.

V prvem posnetku, ko ima voditeljica v studiu gostjo, se njen pogled velikokrat spusti, saj pogleda v svoje zapiske na pultu, medtem ko se v drugem posnetku, ko je voditeljica brez gostje, to ne zgodi pogosto. Večinoma gleda sogovornico v oči, s čimer prikazuje zanimanje zanjo oziroma za povedano. Zgodi se očiten pogled v desno stran, ki ni primeren, saj je s tem umaknila pogled od sogovornice, pa tudi v gledalcih vzbudila zanimanje, kaj se dogaja na njeni desni strani, da je pritegnilo njeno pozornost. V primerjavi s prvim posnetkom se mi zdi drugi posnetek s stališča govorice oči primernejši, saj je voditeljica resnično bolj fokusirana na kamero pred seboj.

V obeh primerih voditeljica uporabi kretnjo odprtih dlani. V prvem primeru dlani usmeri v sogovornico, v drugem pa v kamero, torej v gledalce pred malimi zasloni. Kretnja velja za pozitivno.

Slika 5: Kretnja odprte dlani med intervjujem in uvodnikom

V prvem posnetku zasledimo še kretnjo pravokotno usmerjenih dlani v sogovornico, ki naj bi pomenila nekakšen most, s čimer se izmenjujeta energiji med sogovornikoma. Medtem ko v drugem posnetku ne zasledim očitnih kretenj, ki bi lahko pomenile živčnost ali negotovost, jih je v primeru, ko ima voditeljica sogovornico, več. Že zgoraj sem omenila drgnjenje prstov, ki je pri voditeljici ponavljajoči se gib. Naj poudarim še kretnjo, ko voditeljica pravokotno usmerjeni dlani v sogovornico premakne iz leve proti desni in s tem poudari povedano. Poudarjalne kretnje so pogoste tudi v drugem posnetku, na primer ko voditeljica ob zanikani

besedni zvezi dodatno zamaje z glavo, kar povedano še poudari. Prav tako poudari besedno zvezo »krči v trebuhu«, ko si z dlanjo pritisne ob trebuh. V drugem posnetku voditeljica od veselja rahlo ploskne z dlanmi in si jih pomane, kar pomeni, da se obeta nekaj dobrega, kar je ob novici, o kateri govori, povsem primerno.

Glavo ima voditeljica načeloma vzravnano in usmerjeno v kamero oziroma v sogovornico. Na prvem posnetku se sicer skupaj s pogledom glava večkrat spusti, kar se v drugem primeru, med napovedjo prvega prispevka, ne zgodi pogosto. S prikimavanjem voditeljica sogovornici sporoča njeno strinjanje, medtem ko z odkimavanjem v drugem posnetku le poudari zanikano besedno zvezo.

Med pogovorom z gostjo v oddaji ima voditeljica v levi roki pisalo ves čas, s čimer morda zavira nepotrebne kretnje ali pa je to znak živčnosti, saj kemični svinčnik večkrat premakne. Zelo očitni so tudi popravki in premiki listov, ki jih ima položene na pultu pred seboj, medtem ko si liste v drugem primeru pripravi in popravi le na začetku.

Slika 6: Premik listov med intervjujem in pred uvodnikom

Glede zunanjšega videza voditeljice ni treba kaj dosti zapisati, saj je njen videz primerno urejen, profesionalen in primeren njeni starosti.

Tabela 1: Primerjava neverbalnih sredstev voditeljice N. L. med uvodnikom in napovednikom ter intervjujem

	Napovednik in uvodnik	Intervju
Zvočni izraz	Voditeljica govori dovolj glasno in razumljivo, v njenem glasu se čuti veselje.	Voditeljica govori dovolj glasno in razumljivo.

Telesna drža	Telesna drža je pokončna, zavzema odprt položaj.	Telesna drža je pokončna, zavzema odprt položaj.
Govorica oči	Voditeljica gleda v kamero, torej v gledalce.	Voditeljčin pogled je usmerjen v sogovornico, večkrat se pogled spusti, saj pogleda v zapiske na pultu. Zgodi se očiten pogled v desno stran, ki ni primeren.
Govorica rok	Voditeljica uporabi kretnjo odprtih dlani in poudarjalno kretnjo, s katero poudari povedano. Proti koncu uvodnika si pomane dlani, kar izraža nekaj dobrega.	Med intervjujem voditeljica uporabi kretnjo odprtih dlani in kretnjo pravokotno usmerjenih dlani v sogovornico. Opazimo lahko kretnjo, ki izraža nervozo, saj voditeljica drgne prste enega ob drugega. Uporabi poudarjalne kretnje.
Položaj glave	Glava je pokončna, vzravnan, usmerjena v kamero, torej v gledalce. Z odkimavanjem voditeljica poudari povedano.	Položaj glave je pokončen, vendar se večkrat skupaj s pogledom rahlo spusti navzdol, da pogleda zapiske. Opazim prikimavanje, s čimer kaže strinjanje s sogovornico.
Uporaba pripomočkov	Pripomočkov načeloma ne uporablja, ima le zapiske na pultu, ki jih premakne samo na začetku.	Voditeljica ves čas intervjuja v levi roki drži pisalo, večkrat se dotakne listov na pultu in jih premakne.
Zunanje videz	Njen zunanji videz je urejen, primeren položaju. Oblečena je v obleko črno-bele barve.	Voditeljica je oblečena v obleko roza barve in ima modne dodatke v zlati barvi. V tej oddaji je njen videz urejen.

10 Analiza govora voditeljice N. L.

Tivadar v svojem članku z naslovom *Vzpostavitev razmerij med govorom in branjem, recitacijo in igranjem* besedila glede na pripravljeno predlogo razdeli na 5 osnovnih načinov govora, ki zahtevajo različno obvladanje knjižnega govora. To so branje, polbranje, govor na podlagi opornih točk, prosti govor brez zapisa, a z miselno pripravo, in popolnoma prosti govor (Tivadar 2011: 492–494). Tudi govor sem analizirala iz različnih delov oddaj, da ga bom lahko primerjala in ugotovila morebitne razlike v poudarkih, premorih in hitrosti. Predvidevala sem, da med napovednikom in uvodnikom voditeljica bere s TV-bralnika, nisem pa bila prepričana, na kakšen način vodi pogovor z gostjo v oddaji, zato sem voditeljico kontaktirala in dobila odgovore »iz prve roke«. Voditeljica mi je pojasnila, da pogovor z gostjo v studiu poteka po opornih točkah, ki si jih pripravi sama, vendar vprašanja niso brana. Na splošno se z gosti najprej pogovarja po telefonu, tako da pozna vsebino, ki ji jo bo gost povedal, in se prilagaja pogovoru. Po Tivadarju bi ta govor umestili nekje med govorom na podlagi opornih točk in prostim govoru brez zapisa, z miselno pripravo. Moje predvidevanje o napovedniku in uvodniku je voditeljica potrdila, saj sta ta dela oddaje brana iz TV-bralnika, vendar je N. L. poudarila, da se želi z besedili, ki jih piše čim bolj približati pogovornemu načinu branja, saj se s tem lažje poveže z gledalci pred malimi zasloni in po njenem mnenju to izpade bolj sproščeno.

10.1 Analiza poudarkov in premorov v intervjuju

V besedilu sem poudarke označila s **kreplekim** tiskom, premore pa z navpično črto (|). Analizirano je zgolj voditeljičino besedilo, za lažje razumevanje pa je dodano tudi besedilo sogovornice, ki sem ga pisno zapisala, in že upoštevala nekatere fonetične značilnosti.

Analizirano besedilo:

[02:34–05:43]

N. L.: In z nami je zdaj **Katarina Bervar Strnad**, s pravno informacijskega centra nevladnih organizacij. **Pozdravljeni.**

Gostja: Pozdravljeni.

N. L.: Vi ste kot pravnica **ne**, sodelovali pri pripravi teh **sprememb** (am) | zakona o nasilju v **družini**. Zdaj recimo to prinaša, (am), | **kakšno** spremembo konkretno v recimo telesnem kaznovanju otrok? Vemo, to je že zdaj **pri nas** prepovedano. Kaj bo zdaj drugače?

Gostja: (Am). Ja, zakon je sedaj vnesel do-določbo, ki pravi, da je telesno kaznovanje otrok prepovedano. Ne gre za ubistvu nek nov institut ali novo prepoved kot ste rekli, to v zakonodaji že obstaja. Gre zgolj za to, da imamo jasno določbo, ki pravi, da enako, tako kot zdej, nasilje v družini je eksplicitno prepovedano.

N. L.: (Mhm). No recimo, druga sprememba je, da smo zdaj, (aam), samo **zasebno** lahko **tožili** človeka, ki nam je **grozil**, recimo po sms-ih ali pa osebno ali pa (aa), recimo, (aa) | (n) nas zalezoval. | **Zdaj** | je to kaznivo dejanje.

Gostja: (Am), ja. To spremembo je prinesel že lani spremenjeni kazenski zakonik. (Am), tam je šlo ubistvu za nekakšno napako. Torej, (am), zalezovanje se preganja, (aa), po uradni dolžnosti, oziroma, (am), tudi grožnje ane. (Am), tako da ta zakon pa potem z, (aa), dodatnimi ukrepi po tem zakonu seveda žrtev dodatno ščiti.

N. L.: (Aa), s kakšnim smislu konkretno, recimo, zdaj ne bo več treba vložiti zasebne tožbe, | ampak se gre na policijo.

Gostja: Zdej, ločimo seveda ukrepe, ki jih predvideva zakon o preprečevanju nasilja v družini, ki se predvsem orientirajo v zaščito posamezne žrtve, tako da se seveda, (am), omeji komuniciranje povzročitelja z njo, na zelo različne načine. Se pravi, da se izreče prepoved približevanja, na primer posebno varstvo otrok je zdaj določeno, medtem ko seveda po kazenski zakonodaji poznamo tudi seveda druge sankcije za povzročitelje takšnega kaznivega dejanja.

N. L.: (Mhm, | mhm), | po tem je zdaj po novem nasilje tudi (aa), omejevanje **gibanja** in (om) omejevanje komuniciranja.

Gostja: Ja, zdaj gre za eksplicitno pojasnilo, kaj je oblika fizičnega nasilja, med katero spada tudi omejevanje komunikacije. (Am), na primer kot je, (am), stiki s socialno mrežo, se pravi sorodniki, prijatelji, ne, z zunanjim svetom.

N. L.: (Mhm), mogoče še naj povem, ne glede na tega, glede na to, da žrtve velikokrat niso **prijavile** | nasilje ne, ker nimajo moči za to, | **dodatno** izobraževanje strokovnih delavcev.

Gostja: Izjemno pomembno. (Am), na eni strani in seveda po drugi strani dovolj močen sistem pomoči žrtvam. Tukaj posebej opozarjamo na, (aa), dovolj dobro mrežo svetovalnic po celi državi, dostopno pomoč žrtvam

nasilja v družini, da se bodo odločile, dostopile do tpp -pomoči in seveda začele postopke, s katerimi bodo izstopile iz nasilnega razmerja.

N. L.: Skratka, vi ste kot | (aam), | člen v nevladnih organizacijah **zadovoljni** s tem korakom.

Gostja: (Am), to so pomembni koraki, vsekakor. Lanski kazenski zakonik, zdejsne spremembe, nekaj dela nam pa še seveda ostaja. Kar se tiče regionalnih koordinatorc, ki so bile s tem zakonom sedaj izključene, (am), iz sistema ali pa na primer zbiranje podatkov pojavnosti nasilja.

N. L.: (Mhm, | mhm). | Dobro, **nekaj** bo še ostalo. | **Važno**, da smo šli naprej. **Hvala lepa** | za tale | pojasnila.

Gostja: Hvala tudi vam.

N. L.: **Nasvidenje.**

Voditeljica je v govorjenem besedilu, na katerega se je vnaprej pripravila, a ga med oddajo ni brala, torej je šlo za nebrano besedilo z miselno pripravo ali morebitnimi opornimi točkami, poudarila 23 besed, celotno besedilo pa obsega 187 besed, kar je 12,3 % celotnega besedila. Tako kot v napovedniku in uvodniku tudi v pogovoru z gostjo v studiu voditeljica na nekaterih mestih poudari pomenonosne besede (primer: *In z nami je zdaj **Katarina Bervar Strnad**, s pravno informacijskega centra nevladnih organizacij*). Voditeljica poudari tudi začetni (**Pozdravljeni**) in končni (**Nasvidenje**) pozdrav. Zgodi se tudi, da je poudarjen členek (**ne**). V besedilu se opazi, da je uporabljenih veliko mašil, kar lahko pripišemo temu, da gre za govorjeno besedilo z opornimi točkami oziroma za prosti govor z vnaprejšnjo miselno pripravo, kar sem omenila že zgoraj. V besedilu je voditeljica pred ali za mašilom velikokrat naredila premor (primer: *Skratka, vi ste kot | (aam), | člen v nevladnih organizacijah **zadovoljni** s tem korakom.*), kar ji je verjetno pomagalo, da se je spomnila, kaj mora povedati ali vprašati sogovornico. Vseh premorov v govorjenem besedilu je 17. Premore je uporabila še na koncu povedi oziroma pred začetkom nove ter pred poudarjeno besedo (primer: *|**Zdaj** | je to kaznivo dejanje*). V prvem odstavku bi bil premor smiseln med prvo povedjo in pozdravom, a ga voditeljica ni naredila.

Tabela 2: Število poudarjenih besed in premorov v intervjuju

	Čas (s)	Št. besed	Št. poudarjenih besed	Št. premorov
Intervju	63	187	23 (12,3 %)	17

10.2 Analiza poudarkov in premorov v napovedniku in uvodniku

V besedilu sem poudarke označila s **krepkim** tiskom, premore pa z navpično črto (|).

10.2.1 Analiza poudarkov in premorov v napovedniku

Analizirano besedilo:

[00:20–00:42]

Ura je **osemnajst**. Gledate prva večerna poročila slovenskih televizij. | **Po olimpijskem zlatu, še olimpijsko srebro**. | Kako se veseli **Hrastnik** | in zakaj se bosta starša Petra Kauzerja zdaj pa **res** morala poročiti. | V Mariboru psica najprej ugriznila policista, nato se je do mož v modrem nedostojno vedla še lastnica. | Po naših informacijah gre za razvpito pasjeborko, **Vesno Trifunović**.

[00:54–01:12]

Žalostna vest. Po štirih dneh je Drina vrnila truplo štiriintridesetletnega slovenskega skakalca, **Andreja Belca** iz Krškega. | Dežela nenavadnih imen tokrat v enem **najlepših in najbolj slikovitih krajev** do katerih se spleča pretrpeti **tudi** | ovinkasto vožnjo po smaragdni reki.

Pri napovedniku gre za brano besedilo s TV-bralnika, kjer je voditeljica poudarila kar nekaj besed, nekatere izmed teh so še bolj izrazite od drugih. V 40 sekundah poudari 19 besed, in sicer kraj (*Hrastnik*), 2 členka (*res*, *tudi*), 2 imeni (*Vesno*, *Andreja*), 2 priimka (*Trifunović*, *Belca*), 2 besedni zvezi (*najlepših in najbolj slikovitih krajev*), uro (*osemnajst*) in celo eno poved (*Po olimpijskem zlatu še olimpijsko srebro*). Glede na analizo poudarkov menim, da voditeljica poudari tiste besede, ki so po njenem mnenju ključne nosilke informacij. Pričakovala sem več poudarkov na začetku stavka in morda pri nekaterih drugih besedah, ki so po mojem mnenju boljše nosilke informacij. V napovedniku je govorka uporabila 7 premorov. V branem besedilu je voditeljica premore naredila predvsem na koncu povedi.

Enkrat je premor naredila po koncu stavka, enkrat med poudarjenim členkom in pridevnikom. Premor bi voditeljica lahko uporabila tudi med 2 povedjema in 2 dvema stavkoma znotraj druge povedi: »Žalostna vest. Po štirih dneh je Drina vrnila truplo štiriintridesetletnega slovenskega skakalca, Andreja Belca iz Krškega.«

Tabela 3: Število poudarjenih besed in premorov v napovedniku

	Čas (s)	Št. besed	Št. poudarjenih besed	Št. premorov
Napovednik	40	95	19 (21,1 %)	7

10.2.2 Analiza poudarkov in premorov v uvodniku

Analizirano besedilo:

[01:18–01:59]

Lepo pozdravljeni. **Spet** so tekle **solze sreče**, tokrat je zanje kriv **Peter Kauzer**, kajakaš na divjih vodah. S prav tako **burno** športno potjo je včeraj okronal še svojo, | svoje delo s srebrno medaljo. | Hvala Peter, | Slovenija je | **ponosna nate**. | Menda se je ponoči sicer **zbujal**, ampak da se **ni** pretirano obremenjeval s tem in potem je čez dan čakal na **krče** v trebuhu, ki jih po navadi prinese trema, | ampak jih ni bilo. | Ostal je **miren**, | ampak **motiviran**, | kot še nikoli. Odpeljal je **brez dotikov**, | **suvereno** in seveda | **hitro**. Do cilja je prišel kot **najhitrejši**, ampak so bili pred njim še **trije** in kot se je izkazalo, je samo eden odveslal | **še bolje**. | Potem pa tole.

Prav tako kot napovednik je tudi uvodnik bran iz TV-bralnika, torej gre za brano besedilo. Pričakovala sem, da bo branje potekalo tekoče, brez napak. Uvodnik je dolg 41 sekund. V tem času je voditeljica poudarila 21 besed. Tudi v uvodniku je voditeljica poudarila najvažnejše besede, tiste, ki so ključne nosilke informacij. Največ je bilo poudarjenih pridevnikov, ki jih je bilo kar 5 (*burno, miren, motiviran, suvereno, hitro*), 2 sta bila stopnjevana (*najhitrejši, še bolje*), med poudarjenimi besedami sta bila še ime (*Peter*) in priimek (*Kauzer*), 2 besedni zvezi (*solze sreče, brez dotikov*), glagol (*zbuja*), števnik (*trije*), zanikana oblika tretje osebe glagola biti (*ni*), samostalnik (*krče*) in prislov (*spet*). Pričakovala sem, da bo poudarjen pozdrav, vendar v tem primeru ni bil. Takoj za pozdravom je poudarjena prva beseda povedi, ki sledi pozdravu. Med pozdravom in povedjo, ki sledi, sem pričakovala premor, vendar ga

voditeljica ni naredila (*Lepo pozdravljeni. **Spet** so tekle **solze sreče**, tokrat je zanje kriv **Peter Kauzer**, kajakaš na divjih vodah.*) V uvodniku je uporabila 13 premorov, kar je več kot v napovedniku, kjer je uporabila le 7 premorov. Premore je za pozdravom in uvodno povedjo delala pogosteje, največkrat po končanem stavku ali zaključeni povedi. Premorom se je posvetila tudi pred poudarjenimi pridevniki (primer: *Odpeljal je **brez dotikov**, | **suvereno** in seveda | **hitro**.*) S poudarki je voditeljica poudarila ključne informacije, s premori pa smiselno členila besedilo, da so mu gledalci lažje sledili in ga razumeli.

Tabela 4: Število poudarjenih besed in premorov v uvodniku

	Čas (s)	Št. besed	Št. poudarjenih besed	Št. premorov
Uvodnik	41	116	21 (18,1 %)	13

10.2.3 Primerjava števila poudarkov in premorov v napovedniku, uvodniku in intervjuju

Dobljeni rezultati so izpolnili moja pričakovanja, saj sem predvidevala, da bo voditeljica največ premorov naredila prav med intervjujem z gostjo v studiu, kar je prikazano tudi v spodnji tabeli. Število poudarjenih besed se v napovedniku (21,1 %) in uvodniku (18,1 %) skoraj prekriva, medtem ko jih je v intervjuju (12,3 %) manj. Sklepala sem, da jih bo največ v napovedniku, ko voditeljica napove obravnavane teme v oddaji in želi to tudi izpostaviti.

Tabela 5: Primerjava števila poudarkov in premorov v napovedniku, uvodniku in intervjuju

	Čas (s)	Št. besed	Št. poudarjenih besed	Št. premorov
Napovednik	40	95	19 (21,1 %)	7
Uvodnik	41	116	21 (18,1 %)	13
Intervju	63	187	23 (12,3 %)	17

10.3 Analiza hitrosti govora

V tem poglavju sem merila hitrost govora voditeljice v zlogih na sekundo (zl/s). To sem storila tako, da sem govorjeno besedilo razdelila na zloge, jih preštela in delila s sekundami

govorjenega besedila. V *Slovenskem pravopisu* je zapisano, da je zlog nakazan s črko za samoglasnik ali s črko *r*, če ta ni ob samoglasniku (SP 2001: 67).

10.3.1 Analiza hitrosti govora v intervjuju

Glede na zgornje besedilo intervjuja sem hitrost govora voditeljice med pogovorom z gostjo izmerila v vsakem odstavku posebej. Besedilo je razdeljeno na 9 odstavkov. Izmerila sem tudi povprečno hitrost govora voditeljice med intervjujem. Najhitreje je voditeljica govorila v prvem odstavku, ko je odstavek začela s predstavitvijo gostje in uvodnim pozdravom, kjer tudi ni bilo nobenega mašila v primerjavi z nekaterimi drugimi odstavki (N. L.: *In z nami je zdaj Katarina Bervar Strnad, s pravno informacijskega centra nevladnih organizacij. Pozdravljeni*). V prvem odstavku je hitrost govora znašala 7,4 zl/s, za kar lahko rečem, da je prehitel govor. Če izvezam zadnji odstavek, v katerem je voditeljica zgolj pozdravila sogovornico (*Nasvidenje*), kar je izgovorila s hitrostjo 4 zl/s, je najpočasneje govorila v tretjem odstavku, kjer je hitrost govora znašala 4,1 zl/s. Vzrok za tako počasen govor je v mašilih, ki so bila v tem odstavku zelo pogosta. Voditeljica je izgovorila 4 mašila različnih dolžin (Primer: (*Mhm*). *No recimo, druga sprememba je, da smo zdaj, (aam), samo zasebno lahko tožili človeka, ki nam je grozil, recimo po sms-ih ali pa osebno ali pa (aa), recimo, (aa) | (n) nas zalezoval. | Zdaj | je to kaznivo dejanje.*) Povprečna hitrost govora je 5,7 zl/s, ki je ustrezna predlagani hitrosti govora. Pričakovala sem, da bo hitrost govora v intervjuju veliko počasnejša, že zaradi uporabe mašil in nebranega besedila.

Tabela 6: Analiza hitrosti govora v intervjuju po odstavkih

Zap. odstavka	št.	Zlogi	Čas (s)	Hitrost govora (zl/s)
1.	37		5	7,4
2.	83		13	6,4
3.	61		15	4,1
4.	34		6	5,6
5.	33		5	6,6
6.	56		9	6,2
7.	25		5	5
8.	27		4	6,7
9.	4		1	4

Tabela 7: Analiza povprečne hitrosti govora celotnega intervjuja

	Zlogi	Čas	Hitrost govora (zl/s)
Intervju	360	63	5,7

10.3.2 Analiza hitrosti govora v napovedniku in uvodniku

Glede na število besed, poudarjenih besed in premorov v napovedniku in v uvodniku sem sklepala, da bo hitrost govora v zlogih na sekundo približno enaka. Tivadarjev predlog hitrosti govora v zlogih na sekundo je 5–6 zl/s. Po mojih meritvah napovednik temu ne ustreza popolnoma, saj je hitrost govora v napovedniku 4,5 zl/s, medtem ko hitrost govora v uvodniku, ki je 5,4 zl/s, temu ustreza. Že ko sem posnetke enega in drugega govora večkrat poslušala, se mi je zdelo, da hitrost govora ne bo prehitra, saj sem voditeljici že pri prvem poslušanju zlahka sledila in se mi ni zdelo, da govori prehitro.

Tabela 8: Analiza hitrosti govora v napovedniku in uvodniku

	Zlogi	Sekunde	Hitrost govora v zl/s
Napovednik	185	40	4,5
Uvodnik	221	41	5,4

10.3.3 Primerjava hitrosti govora voditeljice v intervjuju, napovedniku in uvodniku

Moja pričakovanja glede hitrosti govora voditeljice med različnimi deli oddaj so bila, da bo govor med intervjujem počasnejši od govora med napovednikom in uvodnikom, saj gre pri intervjuju za nebrano besedilo oziroma za besedilo z miselno pripravo. Predvidevala sem, da bo k počasnejšemu govoru med intervjujem pripomogla tudi uporaba mašil, ki jih je voditeljica med intervjujem velikokrat uporabila. Svojih predvidevanj glede na dobljene rezultate ne morem potrditi, saj je povprečna hitrost govora med intervjujem 5, 7 zl/s, kar popolnoma ustreza priporočeni hitrosti govora. Intervjuju po hitrosti govora sledi govor v uvodniku, saj je voditeljica govorila s hitrostjo 5, 4 zl/s. Najpočasneje pa je N. L. govorila med napovednikom, ko je bila hitrost njenega govora 4,5 zl/s, kar je malo pod mejo priporočene hitrosti, vendar se med poslušanjem posnetka tega ne zazna in je govor voditeljice slišati primerno hiter.

Tabela 9: Primerjava hitrosti govora voditeljice v intervjuju, napovedniku in uvodniku

	Zlogi	Sekunde	Hitrost govora v zl/s
Intervju	360	63	5,7
Napovednik	185	40	4,5
Uvodnik	221	41	5,4

11 Povzetek

Dober voditelj je tisti, ki obvlada svoj govor in uporabo neverbalnih sredstev. Oboje je pri javnem govornem nastopu zelo pomembno, sploh na televiziji, ki nam v večini primerov že omogoča ogled oddaj za nazaj oziroma ponovitve le teh. S tem lahko voditelja večkrat gledamo, poslušamo in posledično analiziramo. Sama sem na teoretični podlagi analizirala neverbalna sredstva in govor voditeljice Sveta na kanalu A. Analizirala sem besedilnofonetične parametre, natančneje sem se osredotočila na poudarke, premore in hitrost govora, ter neverbalna sredstva, ki vplivajo na dober ali slab nastop. Izbrala sem si dve oddaji, ki sta bili na sporedu še pred kratkim. Iz prve oddaje sem analizirala govor in neverbalna sredstva voditeljice med intervjujem, iz druge pa govor in neverbalna sredstva v napovedniku in uvodniku. Različne dele oddaj sem si izbrala z namenom, da jih primerjam in ugotovim morebitne razlike. Prva razlika se je pokazala že pred analizo, saj gre pri intervjuju za nebrano besedilo, medtem ko sta napovednik in uvodnik brani besedili. Predvidevala sem, da se bodo rezultati napovednika in uvodnika večinoma prekrivali in analiza je pokazala, da sta si napovednik in uvodnik v številu poudarkov res zelo blizu, saj ima napovednik 21% poudarjenih besed celotnega besedila, uvodnik pa 19%, medtem ko ima intervju poudarjenih besed le 12, 3% celotnega besedila. Vseh premorov v uvodniku je 13, kar je več kot v napovedniku, ki ima 7.

Tabela 10: Prikaz rezultatov analize poudarjenih besed in premorov

	Čas (s)	Št. besed	Št. poudarjenih besed	Št. premorov
Napovednik	40	95	19 (21,1 %)	7
Uvodnik	41	116	21 (18,1 %)	13
Intervju	63	187	23 (12,3 %)	17

Pričakovala sem, da bo hitrost govora v intervjuju počasnejša od hitrosti govora v napovedniku in uvodniku zaradi uporabe mašil, vendar svojih predvidevanj nisem mogla potrditi, saj je ravno v intervjuju povprečna hitrost govora 5,7 zl/s, v napovedniku je hitrost 4,5 zl/s, v uvodniku pa 5,4 zl/s.

Tabela 11: Prikaz rezultatov analize hitrosti govora

	Zlogi	Sekunde	Hitrost govora v zl/s
Intervju	360	63	5,7
Napovednik	185	40	4,5
Uvodnik	221	41	5,4

Analizirala sem tudi uporabo neverbalnih sredstev med intervjujem in napovednikom oziroma predvsem uvodnikom, saj sem želela ugotoviti, ali se uporaba neverbalnih sredstev razlikuje glede na okoliščine v studiu. S tem mislim predvsem na to, ali je voditeljica za pultom v studiu sama, če zanemarimo vse asistente in kamermane, ali pa ima v studiu sogovornico. Osredotočila sem se na zvočni izraz, telesno držo, govorico oči in rok, položaj glave, uporabo pripomočkov in zunanji videz. Glede na ugotovitve lahko rečem, da je voditeljica v obeh primerih korektna in lepo vodi oddajo oziroma pogovor, vendar je opaziti in s pomočjo teorije potrditi, da se preko neverbalnih sredstev opazi večjo napetost in živčnost voditeljice, ko ima v oddaji gostjo, kar je razumljivo, saj je priprava na intervju zahtevnejša in od voditelja, ki intervju vodi, zahteva da govori prosto oziroma po miselno vnaprej pripravljenem besedilu, vendar besedila ne bere. Naj omenim, da je voditeljčina telesna drža pokončna in deluje zelo naravno, v teoriji takšno držo imenujejo odprta drža in pri voditeljih odraža samozavest ter sproščenost. Pohvalim lahko tudi njen zunanji, saj je oblečena primerno, z oblačili ali modnimi dodatki pa poudari tudi svojo mladost. Poleg omenjenega, je v javnem govornem nastopanju zelo pomembna govorica rok, saj s kretnjami navadno poudarimo povedano. Najpogostejša kretnja rok pri voditeljici so zagotovo odprte dlani. Voditeljico sem analizirala tudi med intervjujem z gostjo, kjer je zelo pomemben očesni stik, ki je bil med voditeljico in sogovornico jasno vzpostavljen. Na podlagi vsega analiziranega in rezultatov, ki sem jih pridobila preko analize lahko rečem, da je voditeljica pri svojem vodenju korektna in primerna za svoje delo, izjema je le analiziran intervju, za kar bi se voditeljica morala bolje pripraviti.

12 Viri in literatura

A

Allan in Barbara Pease: *Velika šola govorice telesa*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008. 94–192.

Ana Nuša Kneževič: *Se znamo obnašati?* Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005. 28–47.

Andreja Jernejčič: *Skrivnosti javnega nastopanja: priročnik za vsakogar*. Ljubljana: Planet GV, 2012. 33–105.

Andreja Jernejčič: *Kako uspešno sodelovati z mediji: priročnik za vsakogar*. Ljubljana: Planet GV, 2007. 143–154.

Cvetka Šeruga Prek in Emica Antončič: *Slovenska zborna izreka: priročnik z vajami za javne govorce*. Maribor: Aristej, 2003. 7–15.

Enciklopedija Slovenije. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999. 13. zvezek. 218–220.

Enciklopedija Slovenije. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999. 10. zvezek. 41–42.

Hotimir Tivadar: Vzpostavitev razmerij med govorom in branjem, recitacijo in igranjem. *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011 (Obdobja 30). 489–495.

- Pravorečje, knjižni jezik in mediji. *Slovenski jezik, literatura, kultura in mediji*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2008 (Zbornik predavanj). 24–35.
- Nove usmeritve pri raziskavah govora s pogledom v preteklost, *Slavistična revija* 60/4 (2012). 587–598.
- Kaj je prav in kaj resnično (prav) v slovenskem govoru? *Moderno v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2004 (Zbornik predavanj). 172–177.
- Aktualna vprašanja slovenskega pravorečja. *Sodobni jezikovni položaj na Poljskem in v Sloveniji*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2003. 281–295.

- Slovenska fonetika za tuje študente. *Drugačnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2016. 111–116.
- Slovenski jezik med knjigo in Ljubljano. Vloge središča: konvergenca regij in kultur. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Ljubljana, 2010. 35–45.
- Javno govorno nastopanje — »njegove značilnosti in zmote«. Študijsko gradivo, šolsko leto 2012/13.

Ivo Škarić: Temeljci sodobnega govorništva. Zagreb: Školska knjiga, 2000. 7–30.

Jože Toporišič: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992. 5, 213.

Jože Toporišič: *Slovenska slovnica*. Maribor. Obzorja, 2004. 533–554.

Katarina Podbevšek: *Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi*. Ljubljana: Slavistično društvo, 2006. 101–125.

Marjan Bradeško: *Povejte z veseljem*. Radovljica: Didakta, 2010. 42–61.

Marjana Samide: *Priročnik lepega vedenja*. Ljubljana: Slovenska knjiga, 2004. 176–231.

Matej Hribšek: *Aristotel Retorika*. Ljubljana: Šola retorike Zupančič&Zupančič, 2011. 92–102.

B

<http://fran.si/iskanje?View=1&Query=televizija>. Pridobljeno 4. 9. 2016

Petra Mauer: *Neverbalna komunikacija kot (ne)kakovostna prvina v pedagoškem procesu* (Diplomsko delo). Ljubljana, 2007. 19–40. Pridobljeno 18. 7. 2016. [Http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/mauer-petra.pdf](http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/mauer-petra.pdf).

Tomaž Petek: Didaktični model razvijanja zmožnosti javnega govornega nastopanja,

Jezikoslovni zapiski 02/20 (2014). 143–157. Pridobljeno 25.7.2016.
file:///C:/Users/Tadeja/Downloads/2267-6272-1-SM.pdf.

Analizirani oddaji

<http://voyo.si/multimedia/svet-1552.html>. (28. 7. 2016). Pridobljeno 30. 7. 2016.

<http://voyo.si/multimedia/svet-1562.html>. (11. 8. 2016). Pridobljeno 30. 7. 2016.

13 Priloga

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu s strokovnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 12. septembra 2016

Tadeja Gorše